

Otázka: Z animalismu na napoleonismus

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Markéta Masáková

Úvod

Jako téma mojí seminární práce jsem si vybrala knihu Farma zvířat, kterou napsal spisovatel George Orwell. Důvodů, proč u mě zvítězila právě tato kniha, je hned několik. Tento příběh jsem před zadáním seminární práce ještě nečetla a chtěla jsem se o něm dozvědět nějaké bližší podrobnosti. Také mám ráda zvířata a zvířecí postavy v literatuře. V neposlední řadě mě zajímalo, jak spisovatel dovedl zakomponovat utopii komunistického světa do alegorické bajky z prostředí prosté anglické farmy.

Ve své práci se budu věnovat autorovi a rozboru díla. Dále bych se chtěla zaměřit na srovnání a přiřazení jednotlivých motivů, postav a jejich charakterů k reálným osobám z 20. století, k obyčejným lidem a k době, kterou se George Orwell inspiroval. A také na to, jak rychle se může z dobré myšlenky vyklubat diktátorská nadvláda, se kterou již nemůže nikdo nic dělat.

Chtěla bych dosáhnout dobrého zpracování své práce a podrobněji rozebrat politickou myšlenku, vyskytující se v knize Farma zvířat.

Farma zvířat byla poprvé vydána v roce 1945, ale na našem území byla po krátké době zakázána komunistickým režimem. Po jeho pádu v roce 1989 se tu kniha opět vydávala. Vypráví příběh zvířat na anglické farmě, která se vzepřela nadvládě lidí a vzala moc do vlastních tlapek, kopytek a křídel.

1. ZÁKLADNÍ INFORMACE O KNIZE

Toto dílo by se dalo charakterizovat, jako satiristické podobenství o principu fungování totalitních politických ideologií v podání domácích zvířat. Považuje se za prozaickou alegorickou bajku o deseti kapitolách. V knize se používá mnoho jazykových prostředků, jako jsou metafory, personifikace, archaismy a motivy se socialistickým námětem. Je psána v er-formě spisovným jazykem. Hlavním tématem tohoto příběhu je antiutopie vyjádřená animalismem.

Kniha vznikla jako následek seznámení George Orwella s ruským novinářem Zamjatinem. Orwell se inspiroval jeho tvorbou a během svého pobytu v totalitním Rusku poznal tamější poměry. Ve svých budoucích dílech (Farma zvířat, 1984) kritizuje totalitní systémy, se kterými tam přišel do styku.

1.1 George Orwell

Eric Arthur Blair (25. 6. 1903-21. 1. 1950) známější spíše pod svým literárním pseudonymem George Orwell, byl britským novinářem, esejistou a spisovatelem.

Narodil se v Indii, ale se svou matkou se přestěhoval do Anglie. Vystudoval soukromou střední školu a prestižní Eton College. Po roce 1936 se jako dobrovolník zapojil do španělské občanské války. Živil se jako učitel, knihkupecký pomocník a psal reportáže, recenze a romány. Během 2. světové války byl činný jako redaktor v BBC. Ačkoliv psal knihy o diktaturách komunistického typu, sám se cítil být socialistou, což dokazuje jeho citát: „Každou řádku, kterou jsem od roku 1936 napsal a která stojí za zmínku, jsem přímo či nepřímo psal proti totalitarismu a pro demokratický socialismus, jak jej chápu.“

Jeho díla se netýkají jen politiky, ale komentují život dob, ve které žil, a zabývají se sociálními tématy.

1.2 Obsah díla

Na jedné farmě v Anglii dojde k nečekané vzpouře zvířat nespokojených se svým osudem. Impuls jim k tomu dal starý umírající kanec jménem Major, který se zvířatům svěřil se svojí vizí svobodné farmy, kde by si všechna zvířata byla naprosto rovna a kde by byla svými vlastními pány. Po Majorově smrti se všechna zvířata spojí a ve víře v lepší zítřek vyženou z farmy Jonese a všechny další lidi. Novými vůdci se stávají dvě nejchytřejší prasata, Kuliš a Napoleon. Nastalo období Zvířecí farmy a animalismu, jejich hymnu „Zvířata Anglie“ si naprosto všichni zpívali.

Zvířata si stanovila Sedm přikázání, která musí být dodržována.

Po počáteční idyle, dochází mezi prasaty k rozporu. Kuliš je vyhnán ze statku Napoleonovou smečkou psů a tvrdé vlády se ujímá Napoleon, který využívá hlouposti a nevzdělanosti zvířat a postupně jim odebírá jejich svobody a práva ve svůj prospěch. Zvířatům neustále snižuje přídělý jídla, ale nadále je nutí k těžké práci. Je obklopen ostatními prasaty a smečkou psů, která zabije každého, kdo by se nějak protivil Napoleonovi či Sedmi přikázáním, která si prasata upravovala k obrazu svému. Nehody na farmě Napoleon sváděl na nepřátele farmy v čele se zrádcem Kulišem.

Zvířatům je zastírána pravda, je jimi manipulováno, a jelikož si téměř nikdo nepamatuje, jaká farma měla v původní vizi být, dřou pod vedením prasat dál. Když se pak prasata začínají chovat jako lidé, nikdo se ze strachu neodvažuje nic říct. Prasata se naučila chodit po dvou nohách, oblékala se jako lidé a žila v Jonesově domě. Za přikázáním „Všechna zvířata si jsou rovna“ se pak jednoho dne objevil dovětek „ale některá si jsou rovnější“.

Jednoho dne si k sobě na farmu prasata pozvala lidi z okolních statků, a když ostatní zvířata nakukovala oknem do domu, nemohla prasata od lidí rozeznat, protože se všechna chovala a vypadala stejně jako lidi.

2. Podobenství s totalitním režimem

Celá tato kniha je reakcí na totalitní způsob vlády v bývalém Sovětském svazu. Téměř všechny postavy si mohou najít své reálné protějšky v opravdovém světě. V příběhu se velmi výrazně projevuje nechvalně známý režim zvaný stalinismus, který se vyznačoval především koncepcí budování socialismu v jedné zemi.

Během 30. let proběhla kolektivizace zemědělství, industrializace a moc byla v rukou Komunistické strany Sovětského svazu a tajné policie, v čele se Stalinem a jeho spolupracovníky. Ti, kteří měli odlišné myšlenky v rámci strany anebo byli proti komunismu úplně, byli fyzicky zlikvidováni či odvezeni do gulagů.

2.1 Reálná přirovnání

Když nastalo období animalismu, zvířata se rozhodla, že vše bude všech a o všechnu úrodu se

spravedlivě podělí. Animalismus můžeme připodobnit spíše k mírnějšímu socialismu, byl vytvořen zvířaty, která si chtěla vytvořit lepší a spravedlivější život. Stejně jako to bylo na ruském území, kde lidé chtěli lepší podmínky pro život, vhodnější zacházení a méně utrpení způsobené carským panovníkem, a tak svrhli vládu podobně, jako zvířata svrhla nadvládu pana Johnese.

Na farmě jim k udržení rovnosti jistého řádu mělo sloužit Sedm přikázání, které nám může připomínat něco mezi božským desaterem a zákony.

SEDM PŘIKÁZÁNÍ

1. Každý, kdo chodí po dvou nohách, je nepřítel.
2. Každý, kdo chodí po čtyřech nohách nebo má křídla, je přítel.
3. Žádné zvíře nebude chodit oblečené.
4. Žádné zvíře nebude spát vposteli.
5. Žádné zvíře nebude pít alkohol.
6. Žádné zvíře nezabije jiné zvíře.
7. Všechna zvířata jsou si rovna. [1]

Avšak postupem času se sedm přikázání měnilo, tak jako se animalismus pomalu přeměňoval na „Napoleonismus“ (podle vůdčího prasete Napoleona, stejně jako v Rusku podle Stalina). Jelikož nastavená pravidla prasatům nevyhovovala, změnili si je k obrazu svému, a protože měli prostředky k tomu udržet si moc a mohli vypouštět strach mezi ostatní obyvatele farmy, z původních sedmi přikázání se stalo jen jedno:

VŠECHNA ZVÍŘATA JSOU SI ROVNA, ALE NĚKTERÁ JSOU SI ROVNĚJŠÍ [2]

Obyvatelé farmy však neměli tak dobrou paměť, aby si pamatovali, jak zněla pravidla v původní verzi, a tak jen mlčeli a dřeli dál, stejně jako mlčeli a dřeli obyvatelé Sovětského svazu pod nadvládou Stalina, zastrašování a hnání bičem.

Jak jsem již dříve zmínila, vepř Napoleon by měl představovat přesnou kopii diktátorského vůdce Stalina. Nejenom, že je ve vůdcovské pozici, ale zároveň má i podobný charakter vyznačující se falešnými obviněními, zapíráním pravdy a úlisným chováním.

Další postava, která čerpala inspiraci z reality je prase Kuliš, který je v příběhu hlavní oponent Napoleona a snaží se prosadit si své nápady, stejně jako byl Lev Davidovič Trockij v Sovětském svazu. V knize se ho Napoleon zbavil podobně, jako Stalin nechával zmizet lidi, kteří mu překáželi v jeho ideologii.

Mimo jiné bych ještě upozornila na Napoleonovi vycvičené psy, kteří ho poslouchali na slovo a plnili jeho přání, která často zahrnovala usmrcení některých obyvatel farmy kvůli „zradě“ a měli na farmě stejnou roli, jako tajná policie v Sovětském svazu. Lidé zde v knize představují kapitalisty, se kterými se však v závěru děje prasečí vůdci přátelí a obchodují s nimi.

Také je tu obyčejný lid, který má v knížce své zastupitele v podobě ovcí (jako tupý dav bez názoru) a koňských dřičů, konkrétně kůň Boxer, který byl dáván za příklad pro ostatní, aby pracovali stejně usilovně jako on, a právě takto by měl vypadat správný pracující lid. Ovce se jako tupý dav projevily hned několikrát, např. když se prasata naučila chodit po dvou a porušila tak jedno z dosud platících příkázání, zvířata, která se bála psů, ale nevěděla co dělat, zda protestovat či raději mlčet, byla utvrzena v mlčení ovčím davem, který vydával jednotné mečení:

Čtyři nohy dobré, dvě nohy lepší! Čtyři nohy dobré, dvě nohy lepší! Čtyři nohy dobré, dvě nohy lepší! To trvalo bez přestávky pět minut. A když ovce zmlkly, příležitost k protestu již minula, protože prasata vpochodovala zpátky do domu. [3]

3. Některé myšlenky

Při čtení tohoto díla na mě několikrát dolehl pocit naprostého vykořisťování zvířat, která i tak věřila, že se mají lépe než předtím. Ano, byla tak hloupá a naivní, že si nedokázala vzpomenout, jak jejich společnost vypadala na začátku, a tak radši věřila tomu, co se jim „naservírovalo“. A když už si nějaká myslela, že je na farmě něco špatně, radši odešla sama nebo byla umlčena. Nemohli proti tomu nic udělat, jen dál těžce dřít a těšit se na slíbený důchod, do kterého stejně žádné zvíře nikdy neodešlo, většinou dříve zemřela vyčerpáním. Jediná věc, která je táhla dopředu, byla vidina lepší budoucnosti, ale nikdo si neuvědomoval, že se nakonec mají ještě hůř než před tím.

Ukázka ze samého závěru knížky, kdy na farmu přijedou na návštěvu lidé, aby se podívali, jak se ve skutečnosti statku daří:

Dnes jsem se svými přáteli navštívil Farmu zvířat a na vlastní oči jsme ji celou prohlédli. Našli

jsme tu nejen nejmodernější metody řízení, ale i disciplínu a pořádek, které mohou být příkladem leckterým farmářům jinde. Domnívám se, že mám právo prohlásit, že podřízená zvířata na Farmě zvířat pracují více a dostávají méně žrádla, než jakákoliv jiná zvířata v našem kraji. Já a mí kolegové jsme dnes viděli mnoho věcí, jež nepochybně bude třeba bez odkladu zavést i na našich farmách.[4]

3.1 Konkrétní otázky

Proč se však ze začátku dobrý nápad rozvinul v diktátorský režim?

Dle mého názoru se hlavní příčina nacházela v osobnosti prasete Napoleona. Když vycítil, že jsou ostatní zvířata méně chytrá než prasata, chtěl si získat celou moc pro sebe. Nejprve začal tím, že se zbavil své největší konkurence, prasete Kuliše, a když již neměl nikoho, kdo by se proti němu postavil, pomalu zaváděl opatření, která mu měla zaručit moc, ale zároveň musel měnit Sedm příkázání, aby proti němu nikdo nemohl nic namítnout. Když už si byl jistý tím, že se nikdo na vzpouru nevzmůže, započal teprve pravý „Napoleonismus“.

Další nedostatek byl i v nevzdělanosti ostatních zvířat a v jejich nízké prozíravosti.

Vždy se najde někdo, kdo má charakter vůdce nebo vůdčí osobnosti, která se dříve či později projeví.

Proč si nemůžou být všichni rovni?

Stejně jako nevyšla rovnost v reálném světě, neudržela se ani na Farmě zvířat. Nikdy nemohou být všichni stejně postavení, protože by pak společnost špatně fungovala.

Jako příklad mohu uvést povolání lékaře, tím se nemohou stát všichni, ale pouze ti, kteří jsou natolik cílevědomí a chytří, aby vydrželi náročné studium. A když by mi lékař zachránil život, vážila bych si ho více, než například uklízečky na chodbě. Tato uklízečka by však ve společnosti, kde by si byli všichni rovni, dostávala stejný plat, jako lékař. Z tohoto příkladu můžeme usoudit, že naprostá rovnost mezi lidmi není možná. Maximálně by se dala uplatnit její mírnější verze, avšak dle mého názoru by se opět zvrhla v něco rozdílného.

Závěr

Kniha Farma zvířat byla napsána spisovatelem Georgem Orwelllem jako reakce na stalinismus v bývalém Sovětském svazu. Vyskytují se v ní postavy, které čerpaly inspiraci z reálných osob a skupin lidí a stalinismus je zde přetransformován na zvířecí verzi.

I když si zvířata chtěla být ze začátku všechna naprosto rovna, postupem času se ujala moci jedna skupina prasat, která se zbavila všech odpůrců režimu, stejně jako to bylo v Sovětském svazu. Naprostá rovnost mezi lidmi či zvířaty nikdy nebude možná, vždy se najde někdo, kdo si zajistí vyšší postavení.

V této práci jsem se zaměřila hlavně na srovnání života zvířat na farmě a jejich osobnostmi s konkrétními lidmi a občany Sovětského svazu z doby, kdy byla kniha napsána.

Na této práci se mi pracovalo celkem dobře, protože kniha se mi líbila, takže pro mě bylo jednodušší ji zpracovat. Překvapilo mě, že se poměry mezi zvířaty dostaly až do fáze naprosté nadvlády.

Seznam pramenů

- wikipedia.org
- kniha Farma zvířat, napsal George Orwell, vydána nakladatelstvím Práce roku 1991, 2. vydání; elektronická forma

[1] Orwell G.: Farma Zvířat, 1991, 2. vydání, str.15

[2] Orwell G.: Farma Zvířat, 1991, 2. vydání, str.72

[3] Orwell G.: Farma Zvířat, 1991, 2. vydání, str.71

[4] Orwell G.: Farma Zvířat, 1991, 2. vydání, str.73-74